

Évgyűrődéseink

Az erdőgazdálkodásnak nagyon sok – sokszor nehezen összeegyeztethető – elvárásnak kell megfelelnie.

A társadalomnak – főleg a civil szervezeteknek – az utóbbi években kinyílt a szeme, s egyre inkább beleszólnak az erdők kezelésébe, állandó erdőborítottságot biztosító gazdálkodást követelve, elítélve a „hagyományos” erdőgazdálkodást./A ló két oldala; a hazai termőhelyi és faállományviszonyok nem mindegyike alkalmas a szálalásra, a hagyományos eljárásoknál pedig – főleg a közelmúltban – technokrata és nyereségtermelő elhajlások jelentkeztek./

Az erdőgazdálkodás során alkalmazott üzemmódok következtében különböző erdőalakok alakulnak ki – az általánosan alkalmazott vágásos és a szórványosan előforduló szálaló.

A szálalásnál nem alakul ki vágásterület, állandó a faállománnyal borítottság, „örökerdő”.

A vágásos gazdálkodás velejárója a vágásterület kialakulása, megszűnik a faállománnyal borítottság folytonossága és folyamatossága, tér- és időbeli állandósága, általános vélemény szerint bekövetkezik az „erdő halála”. Ehhez fűzünk néhány észrevételt.

Az erdő folyamatossága nem azonos a faállománnyal borítottság folytonosságával. A faállomány meghatározó, de nem egyedüli eleme az erdőnek. Az erdő erdő marad, míg megtartja főbb jellemzőit – növény- és állatvilágát, talaját, klímáját. Ezért a belenyúlások, bolygatások csak olyan mértékűek lehetnek, hogy ezek az elemek jelentősen ne változzanak. A változás mértékét befolyásolja az erdőterület nagysága is, nagyobb erdőtömb nagyobb, kisebb erdőfolt esetleg csak egyedre korlátozódó bolygatást visel el. Magától a változástól nem kell félni, csak a mértékétől. A változáshoz való alkalmazkodás maga az evolúció. A körülményekben lassabban bekövetkező kisebb változás „evolúciós stressz.” /Hirtelen nagy változás viszont pusztulást okozhat – ha magas fáról esett le az ősz, abból nem két lábbon járás, hanem evolúciós zsáktuca lett. De a stressznek a károsító gradációk összeomlásában, a természet önszabályozásaként is jelentős szerepe van./

Az erdő fontos jellemzője a mikroklímája. Az idős állomány hatása műszereken 200 m-re is kimutatható, a szomszédos fiataloson kb két fahosszig látható, de igazán addig jelentős, ameddig a fa árnyé-

ka ér. /Ez nagymértékben függ a kitétség-től – É-i lejtőn sokszorosan hosszabb./

A vágásos erdőművelésnél általában kialakul a vágásfal is, merev síkjával, éles kiszögellésével. A természet – bár maga is kialakíthat – folyamatosan dolgozik a sarkos felületek ellen, tompítva azt. A szélfák leágasodnak, fattyúhajtásosodnak, csúcs-száradnak, ezért a szomszédos állományhoz hagyásfák magassági és záródási átmenettel való csatlakoztatása a célszerű – és esztétikus. Így a felszín nem élesen tördelt, hanem hullámos lesz. És hullámos lesz a vágásfal hosszirányú vonalvezetése is, ha a vágásterületet a különböző kezelést igénylő különböző termőhelyekhez igazítjuk, mert azok a kanyargó rétegvonalak mentén különülnek el.

Domb- és hegyvidéken kritikus a gerincek, nyergek, csúcsok felújítása. Állomány-, talajvédelmi, tájésztétikai szempontból kezeljük véderdőként a sziluettet meghatározó állományrészeket. /Ha csak egy fasornyit hagyunk a gerinceken, „punkosítjuk” a hegyet./

Hagyjunk hagyásfákat – de funkcióval és esztétikusan. A széleken hagyva biztosítják az optikai átmenetet, a vágásfal előtt javítják a mikroklímát, utólagos magyszórást is adhat. /GYJ,H,CSNY,„/ Ízléssel alakítva esztétikai élményt nyújtanak, de segíthetik a tájékozódást, lehet génbank, lehet indikátorszerepük, de szolgálhatnak emlékmegőrzésre is.

Tarvágásoknál, emyős felújítívágásoknál az idős állomány növényi-állati életközösségének átmentésére, s a majdani „viszszafertőzésre” a hagyásfákból csoportokat – ökoszigeteket – is alakítsunk ki. Ajánlatos a nehezen felújítható, problémás púpokon, a horhosokban kijelölni.

Az életközösség gazdagítására hagyjunk meg korhadó, odvas fákat. Kiránduló központok, szanatóriumok mellett azért a pusztuló fákat távolítsuk el. A természetgyógyászok szerint „negatív energiát” sugároznak – mindenesetre lehangolóak és veszélyesek lehetnek. Erős tűzveszély esetén is célszerű a „kitakarítás”. Az ápolások, nevelívágások során alkalmazott „nyakalás” a törzsárnyalás, vadkárelhárítás mellett, szintén gazdagíthat korhadó, álló törzsekkel.

Nemcsak az erdő szélein, hanem erdőtömbön belül is szélesebb nyiladékok, utak, tisztások szélén hagyjunk meg, ill. alakítsunk ki többszintű, sok fajfajú erdőszegélyeket.

Az újulat hiányait egészítsük ki részleges talajelőkészítéssel, makkal-csemeté-

vel. Az erdősítési anyag lehetőleg helyi származású, kiültethető minőségű, de osztályozatlan legyen.

Ültetvénynél fontos a gyorsabb növekedésű, kedvezőbb alaki tulajdonságú csemeték alkalmazása, de természetserű erdőnél nem lehet szakaszolt tulajdonságskálát felhasználni. /Főleg nem úgy, hogy a kedvezőbb méretű-minőségű csemete megy exportra, a maradék a hazai erdősítésbe./

A természetközeli kezelésnél sok korhadék, ág fekszik a talajon, a szintek egymásba nőnek, ami jelentősen fokozza a tűzveszélyt. Ezért az utakat, nyiladékokat járhatóan, a tűzpáasztákat tisztán kell tartani.

A természetserű erdő „rendetlenek” látszik. A közvéleménnyel tudatosítani kell, hogy ez nem gazdálkodási trehány-ság, hanem a korszerű erdőkezelés.

Természetes úton... útonállók is vannak. A kidőlt fák, az ismételt bolygatások „szociális szálalásra” ingerlik a rászorultakat, ill. az ellátóikat. Fokozott védelmi szolgálat szükséges.

/De az „elvonás” történhet közgazdasági úton is./

A természetserű gazdálkodást – fordított arányban – alapvetően meghatározza a vad, ill. a mennyisége. A vadlétszámot végre elviselhető mértékűre kellene beállítani. Addig marad:

- a védendő helyszínen való kilövés /Nem egy általános, a könnyebben végrehajtható helyen történő létszámcsökkentés./;

- korlátozásnak a vadkárelhárító kerítés, ami drága, csúnya, széttördeli az élőhelyet. Célszerű a második-harmadik évtől „disznókapukon” biztosítani az átjárást a vaddisznóknak. A kerítést is kíméljük vele /Megvalósítva: háromszög alakban rögzített két oszlop által lehatárolt lyuk, középen lánc fityegőn tuskódarab, az őzek ellen. Kivitelező által kipróbálva./

- nagy csemeteszámmal való felújítás./védett makkvetés/;

- nyakalás révén ápolásoknál, nevelívágásoknál nagy törzsszám hagyása;

- elegyfákkal való megkíméltetés. Pl. a bükk még veszélyeztetett területen is jól felhozható hárs, gyertyán-elegy segítségével;

- vadföldekkel, rágóerdőkkel, téli ütemezésű nevelívágások, termelések rüggyével elterelés stb.

A természetserű gazdálkodástól idegennek tartják a tarvágást. Nagyobb erdőtömbben, enyhébb lejtviszonyoknál keskeny tarvágások, lékvágások indokoltak lehetnek. A szélességét ajánlatos úgy választani, hogy a D-re néző vágásfal előtt ne alakuljon ki hőkatlan, a vágásfal lábát

elérje az árnék. Így a D-i lejtőn egészen keskeny, az É-in szélesebb lehet a vágáspásztá. Száraz termőhelyen, szárazodó klímában az idős állomány jobb, ha az újulat/csemete mellett, mint fölötté állva véd./ Az Erdősmecske 5 B erdőrészben a többszörösen bontott állomány alatt a makk-vetés csemetéje 50 cm volt, és egy része ki is száradt, míg a vele egykorú, az anyaállomány mögötti keskeny tarvágásban már 2 m-re nőtt. Gazdasági erdőben pedig az előny – idő- pénzt is jelent. /A vágáscsatlakozások elkerülésére célszerű kulisszás vágásvezetést tervezni. A tervezés mértaniságát a terephez kell igazítani – minél változatosabb a felszín, annál kevésbé lehet szabályos a vágásbeosztás, a vágásterület alakja. A kis tarvágás, mely megtartja mikroklímáját, talaját, jelentősen gazdagítja az erdő növény- és állatvilágát, növeli vízmegtartó képességét, kiránduló erdőknél kilátást, változatosságot biztosít. /És a változatosság gyönyörködtet./

A természetes felújítógátást a fokozatos felújítógátással szokták azonosítani, de kis tarvágás is lehet magról újult – főleg, ha a már megjelent újulat fölött vágunk.

A fokozatos felújítógátás történhet egyenletes bontással vagy egyenlőtlen bontással – pontból, vonalból, kombináltan indítva.

Az egyenletes bontással végzett felújítás az ernyős felújítógátás. Bükksőkben előszeretettel alkalmazták – klasszikusan 4-5, a gyakorlatban ált. 2 belenyúlással. A vágás mindig egyféle /pl. végvágás/, és a felújítandó teljes területet érinti, ami nagy területű erdőrészlet, ill. eltérő mozaikos termőhely esetén hátrány. Nagy erdőrészlet esetén végvágás után túl nagy fiatalos lehet, az eltérő termőhelyek különböző időtartamú felújítást igényelnek. Ez a merevség feloldható, ha a nagyobb területeket kisebb, azonos kezelést igénylő egységekre osztjuk, és azokat rugalmasan, a szárazabb termőhelyen kevesebb belenyúlással, rövidebb /3-6 év/, a nedvesebbeket hosszabb/10-20 év/ időszak alatt újítjuk fel./ A végvágott foltok peremén hagyásfákat hagyva egy csoportos felújítás képét mutatja. Egyszerűbb, ha bükksőkben a 15-20 %-os erélyű előkészítő vágás után, /melyet ha nem követ makktermés, az állomány ismét összezárul/, a csoportosan megjelenő újulathoz igazodva csoportos felújító vágással alakítjuk.

A csoportos felújítás a kiindulópontok távolságának, a visszatérések gyakoriságának és időközének változtatásával rugalmasan alkalmazkodik a termőhelyhez. Szállalóvágásnál is jól alkalmazható. A

kialakuló anyaállomány-zárványokból ökoszisztemek is hagyhatók. Lejtősebb területen a közel koncentrikus körök helyett célszerűbb lejtirányba, lefelé szélesedő csepp alakban haladni.

A vonalas felújulás a feltáróutak mentén spontán is bekövetkezhet. A kétirányba haladó vágások hegy felé menő része az újulatba többszöri beledöntéssel, gázolással jár, a sérüléseken sokszor csak később észlelhető fertőzést okozva. A lejtmeneti egy irányú haladás/szegélyvágás/ ezt kiküszöböli, de az meg a D-re néző vágásfal előtt hőkatlant okoz. Hőkatlan keletkezik D-i lejtőn esésvonal menti támadóvonal vezetésnél is. Marad: sík vagy enyhe lejtőn a K-NY-i irány; az É-i lejtők, ahol esésvonal mentén is alkalmazható/kötélpálya/. A vonalas felújítás fatermesztési szempontból szűk korlátok között alkalmazható. Esztétikai szempontból, tekintve, hogy pizsama-erdőképet eredményező „vonalas létesítmény”, természetes/-szerű erdőbe tiszta formájában nem való. /Esetleg kombináltan –vonalra fűzött csoportok, lécek formájában./

A vágásos üzemmódban a vágás kevésbé huszáros, inkább megfontolt legyen – így az erdőgazdálkodás a természetes úton, nem útban lesz.

Ámen.

Scholtz Péter

Nyitni kék

Javaslat az erdészeti PR- és sajtómunka javítására

A közszereplők kiválasztása

Akármerre nézünk, a gazdasági és közélet minden területén nagy hangsúlyt fektetnek a jól kommunikáló szakemberek kiválasztására. Ma már minden vezető számára egyértelmű, hogy a szakma érvrendszer, érdekei csak jó közvetítéssel képviselhetők hatékonyan és sikeresen.

Megkerülhetetlen és elodázhatatlan feladat, hogy megszüntessük azt a kommunikációs szakadékot, ami a szaknyelv és a laikusok szövegértése között tátong. Saját, jól felfogott érdekünkben közérthető, ám szakmailag helyes formában kell közölni a mondanivalónkat. A szakmai zsargon nem véd meg semmitől, ellenkezőleg: eltávolít, elidegenít.

Fel kell ébreszteni az igényt arra a szakma valamennyi szektorában, hogy rátermett arcok képviseljék a szervezetet a nyilvánosság előtt.

Ennek a folyamatnak egy másik szereplője az a munkatárs, aki a közönségkapcsolatok „adminisztratív” PR ügyeit

intézi. Ilyen kolléga néhány intézménynél már van.

Többek között az ő továbbképzésükre, szakmai tapasztalatcserére szerveztük meg az OEE Közönségkapcsolatok szakosztályát. Ennek keretében olyan műhelymunkát igyekszünk kialakítani, amely segíti az e területen dolgozókat tevékenységükben.

El kell érni, hogy legalább „félállású” munkatársak gondozzák ezt a területet.

A közönségkapcsolatok szakmai műhelymunkájának megalapozása

Helyzetfeltárás:

A munka egyik első lépéseként közvélemény-kutatással kell felmérni, hogy milyen kép él az emberekben az erdőről, az erdészetről és az erdészekről, a fakitermelésről stb. Ennek ismeretében dolgozható ki az a középtávú stratégia, amely a kialakítandó kép fölépítéséhez szükséges. Ezt a kutatást egy országosan reprezentatív mintán kellene elvé-

gezni. Tudomásom szerint ilyen jellegű felmérés már készült.

Általános szempontok:

– A negatív színezetű ad hoc sajtómegjelenések ellensúlyozására kezdeményező, offenzív jellegű, rendszeres információval kell ellátni a sajtót. Ezek lehetőleg konkrét eseményekhez (erdészeti munkafolyamatokhoz), intézkedésekhez kapcsolódjanak.

– A szakmáról szóló közleményekben az erdészet emberi (érzelmi, romantikus, izgalmas, türelmet és kitartást igénylő) oldalának ábrázolásával kell támogatni az erdőgazdálkodás sokrétűségének a bemutatását.

– A médiaszereplések során visszatérően hangsúlyozni kell az erdő közjóléti és globális szerepét.

E témában tanulságos a kitűnő érdekérvényesítő képességgel és sajtótámogatással rendelkező természetvédelmi lobbiháttér munkája, és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium anyagi